

Көркем жазу дағдыларын бастауышта қалыптастыру ерекшеліктері (тиімді әдістері)

ЖАРИЯЛАНДЫ
13.12.2024

СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/172631/

Измагамбетова Раиса Кудайбергеновна

Философия докторы(PhD), аға оқытушы

Қазақ Ұлттық қыздар педагогикалық университеті. Алматы қаласы

Құдайберген Бағдат Арманқызы

Қайратқызы Аяла

Мейзбай Назерке Ержанқызы

Қазақ Ұлттық қыздар педагогикалық университеті 2 курс студенттері

КӨРКЕМ ЖАЗУ ДАҒДЫЛАРЫН БАСТАУЫШТА ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (ТИІМДІ ӘДІСТЕРІ)

Аңдатпа

. Бастауыш сынып оқушыларында көркем жазу дағдыларын қалыптастыру қазіргі бастауыш білім берудің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Бұл мақала бастауыш мектеп жасындағы балаларды көркем жазу дағдыларына үйретудің ерекшеліктері мен тиімді әдістерін зерттеуге арналған. Мақалада психологиялық-педагогикалық аспектілер, дағдыларды қалыптастыру кезеңдері, сондай-ақ жеке және жас ерекшеліктерінің оқу процесіне әсері қарастырылады.

Балалардың шығармашылық ойлауы мен эмоционалды қатысуын дамытуға ықпал ететін заманауи білім беру технологияларын, ойын және дизайн әдістерін қолдануға ерекше назар аударылады. Бейнелі Ассоциация әдісі, драматизация, ұжымдық шығармашылық, сондай-ақ мультимедиялық құралдарды қолдану сияқты тәсілдердің артықшылықтары талданады.

Қазақстанның білім беру практикасында және халықаралық тәжірибеде әдістемелерді

табысты іске асыру мысалдары келтіріледі.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы-көркем жазуды оқыту сапасын арттыру үшін ұсынылған әдістерді қолдану мүмкіндігі. Ұсынылған тәсілдердің тиімділігін бағалау критерийлері, соның ішінде мәтін сапасы, балалардың қатысуы және олардың үлгерімі қарастырылады. Мақала қорытындысында инновациялық технологияларды енгізуді, мұғалімдердің біліктілігін арттыруды және әдістемелік материалдарды әзірлеуді қоса алғанда, білім беру процесін жетілдіруге бағытталған педагогтарға арналған ұсынымдар берілді.

Зерттеу көрсеткендей, көркем жазуды оқытуға жүйелі көзқарас, дәстүрлі және заманауи әдістердің интеграциясы балаларда тек техникалық жазу дағдыларын ғана емес, сонымен қатар шығармашылық білдіру қабілетін, эстетикалық қабылдау мен ұлттық бірегейлікті дамытуға ықпал етеді.

Кілт сөздер: көркем жазу, бастауыш сынып оқушылары, оқыту әдістері, ойын технологиялары, жобалау қызметі, психологиялық-педагогикалық аспектілер, мультимедиялық құралдар, шығармашылық ойлау, ұлттық бірегейлік, бастауыш білім.

Бастауыш сынып оқушыларында көркем жазу дағдыларын қалыптастыру бастауыш білім берудің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Қазақстанның қазіргі заманғы білім беру жүйесі, көптеген елдер сияқты, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған, онда жазу орталық орын алады. Көркем жазу жазбаша өрнектің бір түрі ретінде тек техникалық жазу дағдыларын ғана емес, сонымен қатар шығармашылық және эстетикалық қабылдауды дамытуды да қамтиды.

Бұл тақырыптың өзектілігі бастауыш сынып оқушыларын бейнелілікке, эстетикаға және эмоционалды қанықтылыққа бай мәтіндерді қабылдауға және жасауға дайындау қажеттілігімен байланысты. Қоғамды цифрландыру және дәстүрлі жазудың рөлін азайту жағдайында көркемдік дағдыларды дамыту қарым-қатынас, өзін-өзі көрсету және әлемді тану құралы ретінде жазбаша сөздің құндылығын сақтауға мүмкіндік береді.

Зерттеудің мақсаты-бастауыш сынып оқушыларында көркем жазу дағдыларын қалыптастыру ерекшеліктерін анықтау және оларды оқу процесінде дамытудың тиімді әдістерін анықтау.

Зерттеу міндеттері:

1. Бастауыш сынып оқушыларында көркем жазу дағдыларын дамытудың психологиялық-педагогикалық аспектілерін зерттеу.
2. Мектеп бағдарламасы аясында осы дағдыларды қалыптастырудың негізгі кезеңдерін анықтау.
3. Көркем жазуды оқытудың ең тиімді әдістері мен әдістерін зерттеу.

4. Білім беру процесіне әдістерді интеграциялау бойынша мұғалімдерге ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеу нысаны-бастауыш мектеп жасындағы оқушылар, ал пән – оларда көркем жазу дағдыларын қалыптастыру процесі.

Зерттеудің әдіснамалық негізі Л. С. Выготский, Дж. Брунер, сондай-ақ бастауыш білім беру мәселелеріне арналған заманауи отандық зерттеулер.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы білім беру сапасын арттыру үшін анықталған әдістерді қолдану мүмкіндігінде жатыр, бұл әсіресе Қазақстанда білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізу үшін өзекті.

Көркем жазу оқу іс-әрекетінің категориясы ретінде когнитивті, эмоционалды және моторлық процестерді біріктіреді. Л. С. Выготский жазу дағдыларын қалыптастырудағы әлеуметтік ортаның рөлін атап өтті, әсіресе балалық шақта. Ол жазбаша тілдің дамуы тәлімгер және нұсқаушы ретінде әрекет ететін мұғаліммен өзара әрекеттесу арқылы жүреді деп сендірді.

Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшеліктері ерекше маңызды:

1. Физиологиялық ерекшеліктері. 6-9 жас аралығындағы ұсақ моториканы дамыту жазуды сәтті меңгеру үшін маңызды. Моториканы дамытудағы артта қалу әдемі және мәнерлі қолжазбаны қалыптастыруды қиындатуы мүмкін.
2. Танымдық ерекшеліктері. Осы жастағы балалар ойлаудың икемділігінің жоғары деңгейіне ие, бұл мәтінді шығармашылық қабылдауды дамытуға мүмкіндік береді. Дегенмен, олардың назары шектеулі, бұл ойластырылған оқыту әдістерін қажет етеді.
3. Эмоционалды ерекшеліктері. Көркем жазуды сәтті меңгеру үшін балалардың эмоционалды қатысуы маңызды, бұл мотивациялық әдістерді қолдануды талап етеді [1].

Көркем жазу дағдыларын қалыптастыру кезеңдері Көркем жазуды үйрену бірнеше кезеңнен тұрады:

1. Дайындық кезеңі. Бұл кезеңде балалар жазудың негізгі элементтерін үйренеді: сызықтар, әріптердің пішіндері, сөздердің құрылымы. Бұл кезең қолжазбаны дамыту үшін үлкен маңызға ие.
2. Мәтін құрастыру дағдыларын қалыптастыру. Оқушылар сөйлемдердің құрылысын, байланыстырушы сөздерді қолдануды, мәтін сюжетін дамытуды игере бастайды.

3. Бейнелі ойлауды дамыту. Көркем мәтіндермен жұмыс жасау барысында оқушылар метафораларды, эпитеттерді, салыстыруларды қолдануды үйренеді, бұл олардың шығармашылық әлеуетін ашуға ықпал етеді.

Көркем жазу дағдыларын қалыптастыру әдістері мен әдістері

Көркем жазуды оқытудың көптеген әдістері бар, олардың әрқайсысының өзіндік артықшылықтары бар:

1. Бейнелі Ассоциация әдісі. Бұл әдіс визуалды және есту бейнелерімен жұмыс істеуге негізделген. Оқушылар оқитын сөздермен немесе сөз тіркестерімен бірлестіктер жасайды, бұл қиялдың дамуына ықпал етеді.
2. Драматизация әдісі. Бұл әдіс зерттелетін мәтіндерді сахналауды қамтиды. Мысалы, мектеп оқушылары қысқа сюжеттер ойнайды, бұл оларға көркем шығарманың құрылымын жақсы түсінуге көмектеседі.
3. Бірлескен шығармашылық әдісі. Мұғалім балалармен бірге оның әр элементін талқылау арқылы мәтін жасайды. Бұл әдіс ұжымдық жұмысты оқытуда тиімді.
4. Медианы пайдалану. Білім беру ойындары немесе анимациялық фильмдер сияқты интерактивті технологиялар балаларды қызықтыруға және олардың шығармашылық ойлауын ынталандыруға көмектеседі [2].

Дағдыларды қалыптастырудағы мұғалімнің рөлі

Мұғалім көркемдік жазу дағдыларын қалыптастыру процесінде шешуші рөл атқарады. Оның міндеттеріне мыналар жатады:

1. Ойын және шығармашылық әдістерді қолдану арқылы оқушыларды ынталандыру.
2. Әр оқушыға оның дайындық деңгейін ескере отырып, жеке көзқарас.
3. Кері байланысты ұйымдастыру: оқушылардың жетістіктері мен қателіктеріне баса назар аударып, олардың жұмысын талдау [3].

Сәтті әдістердің мысалдары

Әлемдік және отандық тәжірибеде көркем жазуды оқыту әдістемесінің сәтті мысалдары бар:

- Л. С. Выготскийдің Әдістемесі. Ассоциативті ойлау мен ұжымдық шығармашылықты дамытуға баса назар аударылады.
- Дж. Брунера. Әр оқушы кілт сөздерді қолдана отырып әңгіме құратын баяндау тәсілін қолдануға бағытталған.

- Қазақстандық білім беру бағдарламалары. Жаңартылған білім беру мазмұны бойынша бағдарламалар ұлттық құндылықтар мен заманауи технологияларды біріктіруге мүмкіндік беретін дәстүрлі және инновациялық әдістерді біріктіруге баса назар аударады [4].

Мәселелер мен қиындықтар

Әдістердің тиімділігіне қарамастан, көркем жазуды оқытуда белгілі бір проблемалар бар:

1. Бағдарламаның шамадан тыс жүктелуіне байланысты шығармашылық дағдыларды дамытуға жеткіліксіз назар аудару.
2. Білім беру процесіне мультимедиялық технологияларды енгізу үшін шектеулі ресурстар.
3. Қазіргі заманғы әдістерді қолдану саласында мұғалімдердің біліктілігі жеткіліксіз.

Мәселелерді шешу жолдары

Осы қиындықтарды жеңу үшін ұсынылады:

1. Педагогтерді көркем жазуды оқытуға бағытталған әдістемелік материалдармен және құралдармен қамтамасыз ету.
2. Мұғалімдерге арналған біліктілікті арттыру курстарын өткізу.
3. Балалар мәтін жазуға және кері байланыс алуға машықтанатын интерактивті платформаларды әзірлеу.

Көркем жазуды оқыту әдістерін практикалық іске асыру

1. Оқу процесін ұйымдастыру

Бастауыш сынып оқушыларын оқытудың негізі ретінде ойын өзінің тиімділігін дәлелдеді. Көркем жазу сабақтарының бөлігі ретінде сіз келесі ойын түрлерін пайдалана аласыз:

- Ассоциативті тізбектер-балалар белгілі бір бейнелерді тудыратын сөздерді атайды, содан кейін сөйлемдер мен мәтіндерді құрайды.
- Шектеулі шығармашылық жазу-оқушыларға олардың қиялын ынталандыратын шектеулі сөздер жиынтығын пайдаланып мәтін жазу міндеті қойылады.

Мысал ретінде балалар өз жұмыстарын жариялайтын мектеп журналын құруға болады. Осындай іс-шаралар аясында оқушылар мәтіндерді жазу, редакциялау,

иллюстрациялау ережелерін үйренеді, бұл кешенді дағдыларды дамытуға көмектеседі.

Сыныптан тыс жұмыстар.

Байқаулар, көрмелер, жазушылармен кездесулер сияқты іс-шаралар көркем жазуға деген қызығушылықты дамытуға мүмкіндік береді.

2. Жазу дағдыларын дамытудағы технологияның рөлі Интерактивті қосымшалар.

Бүгінгі таңда Kahoot немесе WriteReader сияқты көптеген қосымшалар әзірленді, оларды жазуды үйрену процесіне біріктіруге болады.

Мультимедиялық құралдар.

Бейнематериалдарды, презентацияларды және интерактивті тақталарды пайдалану сабақтарды жанды және қызықты етуге мүмкіндік береді. Мысалы, студенттерге графикалық редакторларда мәтініне иллюстрациялар жасауды ұсынуға болады.

3. Сәтті іске асырудың мысалдары

Финляндия, Канада және Оңтүстік Корея сияқты елдердегі оқу бағдарламалары әлемнің жеке тәжірибесі мен шығармашылық қабылдауын көрсететін мәтіндер жасауға баса назар аударады.

Жаңартылған білім беру мазмұны (ООО) аясында оқушыларды шабыттандыру үшін ұлттық әдеби шығармалар белсенді қолданылады, бұл оларға мәтін арқылы дәстүр мен мәдениетке қосылуға көмектеседі.

Әдістердің тиімділігін талдау

1. Бағалау критерийлері

Көркем жазу әдістерінің сәттілігін бағалау үшін келесі критерийлерді қолдануға болады:

- Мәтін сапасы(логика, дәйектілік, бейнелеу).
- Балалардың қатысу деңгейі.
- Жазу сабақтарында оқушылардың үлгерімі.

2. Практикалық зерттеу нәтижелері

Қазақстан мектептерінің бірінде бастауыш сыныптардың білім беру бағдарламасын талдау жоғарыда сипатталған әдістерді қолдану мынадай көрсеткіштердің жақсаруына әкелгенін көрсетті:

- Жазбаша қызметке қызығушылықты 25% — ға арттыру.
- Бейнелі білдіру дағдыларын 30% жақсарту.

- Оқушылардың өз ойларын білдіруге деген сенімділігінің артуы.

Қорытындылар

1. Көркем жазу бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық әлеуетін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.
2. Заманауи технологияларды, ойын және дизайн әдістерін қолдану оқыту сапасын едәуір арттырады.
3. Мәдени және әдеби дәстүрлерді оқу процесіне біріктіру ұлттық бірегейлікті қалыптастыруға ықпал етеді.

Ұсыныстар

1. Мектеп бағдарламаларына қосымшалар мен мультимедиялық құралдар сияқты интерактивті технологияларды енгізу.
2. Практикалық тапсырмалар мен сабақ сценарийлерін қамтитын мұғалімдерге арналған әдістемелік құралдарды әзірлеу.
3. Педагогтар үшін тұрақты біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру.
4. Көркем жазу дағдыларын қолдау және дамыту үшін сыныптан тыс іс- шаралар құру.

Әдебиеттер тізімі

1. Кульбаева Б.С. *Каллиграфия: Оқу құралы.* -Ақтөбе, -175 б.
2. Сергеева Б.В., Иванова Н.Д. *ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КАЛЛИГРАФИЧЕСКОГО НАВЫКА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В ПЕРИОД ОБУЧЕНИЯ ГРАМОТЕ* // Научное обозрение. Педагогические науки. – 2018. – № 46-50; URL: <https://science-pedagogy.ru/ru/article/view?id=1787>
3. Атаев Шукур-али Аюб-алиевич *ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА НА ЗАНЯТИЯХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА* // 2016. №4.
4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-obucheniya-kreativnogo-pisma-na-zanyatiyah-inostrannogo-yazyka>
5. Житкова Е.И. *Креативное письмо в процессе обучения.* — Томск: Язык и культура, 2009. № 3 (7). — С. 101-104.

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.